Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 35 Fylke: Sör Trondelag

Tilleggsspørsmålnr. Herad: Vinje

Emne: Ølbrygging Bygdelag: Vemme

Oppskr. av: G. Sommundal Gard: Vasslia

(adresse): Vossli bretvus. T.minne G.nr. 2 Br.nr. 125

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Baade – og

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

a. SVAR

1 Nei eg veit ingen her i Vinje som bryggjer maltöl no.

2 Finds kanskje enno gamall folk som kan fortel om det. Men det er over 50 aar sia eg kan minnast at det vart bryggja maltöl.

3 Nei nokko forbod mod malting veit eg ikkje om. Kanskje vart det baade kostbarar og mer arbeids-samt enn aa bruke sirupsöl. At avholdsfolk hadde nokkon inn-verkna poa dette, har eg alder haurt enda mindre relegiöse gruppar.

4 Sirupsöl: Koka eit knepp frisk Eine aa ei lita klypp Humle og Ein-fer eller Nellik eller bægge dele. Sil soa opp laugen i ein reinvaska stamp aa blann det med sirup – eller om ein har raad med sukker. Noar det er avkjöla soa det er bere launka ska de ausost poa kaggen, som moa vera einlauga og vaska (ellest alder bruka til nokko anna) Ua soa poa jester eller som ein vil de ska bli sterkt

7397

til. Legg soa Raggen i Kjellaren og
legg spjendse bere lauat over, men
dykk godt om med kle – helst eit gammelt
teppe. Noar det har stoat eit dögn
eller mer slik, kan ein lette spjend-
se godt att. Da pla det bli ferdigt
poa 6–7 dagar.
5 Aa laga öl av "Jomlers" brür eg
er nokstoa vanleg i lag og höytid
no.
6 Til höytidshelg, gravöl og brullop

B.

Den gamle hjemmebryggingi

7 Ja mannfolka laga malte fer-
diket. Sjölve bryggengi laut nok
helst husmora eller eit serskjilt
vant anna kvinnfolk gjer.
8 Aa jau det var nok ofsatt ei av
husmanskjerengarne i grenda, eller
ei som ha serkjild lag til aa foa
til godt öl. Anled: Höytid og lag.
Men og til slottorna, eller onnkr. Jons-
okledte.
9 At fleire slog seg samen om ölbryg-
ging ha eg alder haurt.
10 Til Jul, poaske, pintse og til
sloattorna. I Brollop, gravöl, barn-
doap, og gamalt attende kansje til
Festaröl.
11 Ja aat eit stor-brollop laut det
sjölsakt vera mer enn ellest.
12 Ja gamalt attende bries eg nok at
folk som ha god road poa malt, ha

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

7397

B

12 ein Kagge liggan i Kjellaren, som
kunde vera god aa finn, noar det
növde
13 At folk Kjöpt malt, kun eg var
bere sjeldan. Kansje helst dem som
ha god raad. Kunde vel tenkjast
at folk som handla med Korn og
hadde malt
14 Kansje folk som hadde lite aaker
laut nöj seg med havre. Men det
vanlege var Bygg.
15 Ja av det beste Korne.
16 Ja Korne laut legg i blöjt i
ein sekk i bekken, eller helst i
eit stort Kar.
17 Er ikkje sikker paa det. Men
det laut vera heilt gjennomblaut.
18 Paa badstuo — dem som ha
det. Men mange ha det bere paa
dagleg stu=lofte. I smaa laage bingar
ein laga Krene omnsslogra.
19 Det vart helst ei sjömssak.
20 Ja
21 Aa röi i Korne no og da, helst med
den sväarm ein bruka hoar ein töika
kom paa helle, var vanleg.
22 Kann ikkje meinast nokko serskjeg
namn.
23 Malte var ferdigt noar det synte
seg smaa kvite grör i Korne jamt over.
24 Groren var "aal eller Klö"
25 Etter som det var vannt lit, eller
eller som Korne var "skitt". (moge)
26 De veit eg ikkje.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

27 Det er eg heller ikkje sikker paa.
28. Somme förka det paa badstio. Andre paa törkhylla i eldhusa eller i grypte. Aa da gjerne i kjökenmuren eller i stua.
29 Ja helst de om ein ha myktje
30 Ja det skulde vera bere gloft mala.
32 Eg er ikkje sikker paa om dem blander det hvar det vart for fint.
33 Ja aa ha ein liten stamp med malt bar eg velhaldne bönder bruka ha.

D. Humle.

34 Homle var det mange som adla. Ellest minnest eg ikkje anna, enn at handelsmenn ha homle.
35 Nei det kan eg ikkje sei eg har haurt nokko om.
36. Homlen lejt paa höve le faa sno seg kring tjynne stenger for aa veks aa bli mogen. Naar han er fullmogen og törr kan ein opbevare den i ein pose eller i ein kopp.
37. Eine har vorre vanleg eller rettera langen av Eine. Har alder haurt at folk bruka nokko anna verkan paa malt – eller sirupsöl.

E Bryggeing.

38 Malte vart koka saman med Urne og om einar vilde Eine. Soa vart de sila i Kare.
39 Alle Koppar skulde skurast i einlaug og vaskast vel. Sia skulde dem helst stoa i rennande vatten eit döyn. Har alder haurt at Kopparne vart röykt.

7397

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

40 Ein holmvik aa einkorsla var vist det vanlege. At det vart bruka orekjeppe har eg ikkje haurt.
41 Tappen var nok poa bunnkanten men ikkje i bunnen. Somme ha ein krane av messing – di feste bere ein lapp. „Rostlappen". Var alder haurt at lapphule var i bunnen.
42 Ja Eeine eller baade teine og Kanle.
43 Ein Korb med friske skut og soa 4–5 av di tjokkaste greiner, vel avkorsla og somme tider Kleve i to. Kvar Kjepp.
44 Ja malt og teinlaug vart rort saman og sila jamdom ein grov sil i kare. Der vart ~~[illegible]~~ Vorrmeltlaugen blanda i aa soa sirup – om ein ha soa til det. Rort goat omkring med „Meiskrolar".
45 Ja det kallast „Meisk" aa Meiske meisking.
46 Nei det vart no ein smakssak.
47 Det kan eg ikkje sei for vist no soa lenge etter poa. Moatte helst stoa over natta.
48 Ja baade eit og to aakle.
49 Roslin laut vara reingjort med teinlaug og rinnande vatten som di andre koppar. Soa vart laugen aust over i Roslin
50 Nei det kan eg ikkje sei sikkert.
51 Moatte stoa i „Roslinn" ei tid etter gjära var blanda i. Ole laut „goa" "frisk" for ein tappa det.
52 Vörter
53 Helst bere aakle. Er ellest ikkje heilt sikker poa det.

7397

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

54 Ja smaka – aa diskutera. For aa bli erklært godt laut de rív.
55 – I ei bötte.
56 Ja aa gjörn ei flaske eller to med Vörter, kúr eg var vanleg. Om det vart brúka til medisin veit eg ikkje.
57 Det veit eg ikkje.
58 Sterkt öl blee det av godt korn og mykje gjær. Det som vart tappa först var best aa kallast „Föst=súpen.
59 Meisk. Sommee kalla det Drav.
60 Vart nölla aat kröter. Alder vart det kosla. Folk heilt det for nærande.

F Gjæring.

61 Folk fann ikkje ut grosse temperatur. Ein stakk bere handa i kare. Om handa toalle varman eit par min. kunde ei sette til gjæra. Kare laut stoa der det var varmt aa lönt. Helst i stua.
62 Da moatte ein fylle ei grýte med laugen og varme over elden til det vart posse varmt noar ein blanda de i kare.
63 Vanleg namn var jester.
64 Jeska vart oplöyst helst i ein skock varm vörter med sirup. Men some brúka alder sirup poa mallöl. temperaturen som poa laugen ellest.
65 Eit par stauñ eller fjöle lakt over. Aa soa to eller tri aaklee.
66 Jart jeskra „tok det.
67 Ein la öra til kare. Da hörer ein ei fam súsing. Gile goar.
68 Toppjer aa botten jer. Ein kan tak av begge dele. Kan gjörn de soa lenge ein vill

7397
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

69. Toppgjestra laut ein ha poa ei Korka flaske. Bollenjesta skulde törkast i passe tjukke plator. Da stor de seg lenge. Ein kunde törke bollenjesta poa ke=talerkener som ein sette poa hall. Ellers var det kanskje mange moatar aa gjer de poa. At det vart törka poa ein lerets kut lagt over ein vidjering har eg og sett.
70 Nei det kur eg ikkje.
71 Ja dem som bryggja av ei heil tenne, kunde lett grannar poa litegran gjer. Ellers kan eg ikkje minnast anna enn at handelsmenn ha gjær. Men gamell folk har fortalt, at vanlege kram-kara la törka bollenjester aa sell.
72 De slutta aa „goa" og vart kloarar og finar.
73 Ja det vart da toppa i bittar og gjinnom ei stor kalt rendl poa kagge. Dette kallast aa tapp poa öle".
74 Nei det kan eg ikkje minnast.
75 Ja alle skulde smaka. Aa om ein granne kom innom, var det sjölsakt at han eller dem skulde smaka.
76 Nei akkurat nokko gilde kan eg ikkje minnast vart halde. Men alle som kom inn skulde smaka. Aa det var ikkje tit oa umgoa at slik smaking, kunde enda med at ein eller annan var litegran "glad"
77 Da kunde manfolka goa gardmellom aa smaka poa öle. Men igrunnen min-nest eg lite av dette.
78 Nei slike ölgilder kan eg ikkje minnast
79 Ja det kur eg var vanleg hels for lenge sea.

7397

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

80 Jau det moatte vera eit loncom poa Kongen, akurat kor stort, kan eg ikkje si.
81 I Kjelleren. Godt mallöl kunde halde seg fleire moana. Bruröl nokko mindre.
82 Ein laut ventilere kjellaren godt serleg om natta, noar det var kjölegar.

G Meiningar og truer.

83 Skulde ikkje vera altfor mörkt men heller ikkje altfor lyst. For da var det lett-öl
84 Han ha no öl soa reiv den karen
85 Ja det var skam og mesta som ei lita ulökk.
86 Aa nei det var vel soa viktikt at öl bryggja aat eit bryllop var sterkt aa klaart. For da spaadde det ulykke for brurfolka ellest.
87 Ja det kunde vera mangt. At korne og malte var for daarleg. Eller at bryggjarkjerrenga ikkje forstod seg poa det, eller ha gjort ein feil. I slike felle vart ho ikkje brukt til aa bryggje fleir gong der i huse.
88. Aa ja vonde vetter eller smoa-tufsar laut ein akt seg vel for i alle höve. Serleg med ei slik storhending som ölbryggjing. Men alle raadgjerder i slike höve har eg lite kjennskap til. Til det er eg for ung —
89 Aa bryggje om natta, trur eg var vanleg. Veit ikkje kvifor.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

7397

90 At det helst skulde vera stillt i huse
noar ein bryggja har eg haurt. Ein skaš
de ikkje snakk aa flir aa skroal. De
var som ei hellig handling.
91 Aa nei eg trur all ölbryggjing var
ike „ Varstillt".
92 Korss laut det vera i all. Aa lite-
gran stoal laut följe medi all.
93 Nei om det vart Korssa over
Roggen trur eg dem kjent seg trygg.
94 Det var Korss aa stoal som var
det sikraste.
95 At „smoatussan" fikk smaka öle
har eg haurt. Men eg veit ikkje kor
det gikk for seg.
96 Det trur eg var litegran forsjillegt
Kansje fekk dem det under borde.
Eller poa laaven.
97 Öle laut bryggjast soapos lenge
för jul, at det var ferdigt til bruk
om julkvelden. Det kunde bli soa ymse
Var ikkje haurt om ein serskjellt dag.
98 Trur ikkje det ordlake har vorre
bruka her.

H. Mjöd.

99 Mjöd er heill ukjent her.
100 Var alder haurt at det vart
bruka serskjellt öl aa tjenara
101 Nei verken kjöpt eller heimlaga
av nokko slag vart kalla Mjöd
Sirupöl var sirup öl alder Mjöd
102 Var alder haurt om det.
103 Umulig aa svara poa.

Varsei 8 des. 1959 Guri Lomendal

7397
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING